

Klima Østfolds erfaringer med klimabudsjett i seks kommuner

Guro Nereng, daglig leder, Klima Østfold

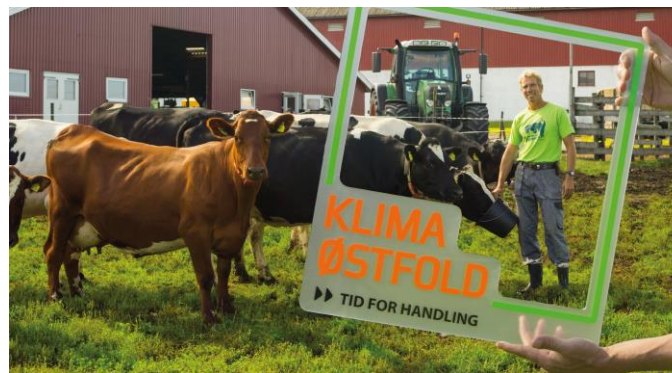

Klima Østfold
– et samarbeid mellom kommunene,
Fylkeskommunen og Fylkesmannen

►► Klima Østfold-samarbeidets formål

styrke arbeidet for å oppnå kommunenes og fylkeskommunens klimamål

▶▶ 6 Klimabudsjett-piloter i Østfold

- Råde ca. 7 500 innbyggere
- Halden ca. 31 000 innbyggere
- Indre Østfold ca. 45 000 innbyggere
- Moss ca. 49 000 innbyggere
- Sarpsborg ca. 58 000 innbyggere
- Fredrikstad ca. 82 000 innbyggere

Formannskapsmodell

Første klimabudsjetter: 2020

Rambøll er konsulent

Hva kan en kommune gjøre for klima?

En oversikt over tiltak og virkemidler som bidrar til redusert klimapåvirkning

Arealbruk og planmyndighet

- Arealplanlegging og-grep som kombinerer behov og overgang til

Samfunnsutvikling og tilrettelegging

- Tilrettelegge for fossilfri persontransport
- (el, hydrogen og biogass): lade
- stasjoner, omlastingsentraler
- transport, bomstasjoner med

Ledelse og økonomi

- ### Ledelse og økonomi
- Klimaarbeid gjennomfører kommunen:
  - Forankre og fordele ansvar for klimatiltak i alle enheter og sørge for god kompetanse
  - Klimabudsjett: Klimatiltak og ansvarsfordeling for alle enheter inkluderes i budsjett og økonomiplan = klimahandlingsprogram
  - Pengeplassering i grønne fond og pensjonsordninger
  - Klima- og miljøstrategi for kommunalt eierskap i (inter)kommunale selskaper, kraftselskap, eiendomsselskap mm
  - Forvalte kommunens skog for optimal klimaytte

Arealbruk og planmyndighet

- Arealplanlegging og-grep som kombinerer redusert transportbehov og overgang til fossilfrie kjøretøy:
  - Fortetting med kvalitet, planlegge etter prinsippet om "rett virksomhet på rett plass"
  - Legge til rette for kollektivtrafikk, sykkel og gange
  - Bilbegrensende tiltak i byer og tettsteder, kombinert med at el-, hydrogen- og biogasskjøretøy gis fordeler framfor fossilkjøretøy
  - Innføre gågater eller lavutslippssoner
- Tilrettelegge for karbonopptak og unngå utslipp gjennom å bevare matjord, myr og skog
- Hvis fjernvarme og -kjøling: Kombinere tilknytningspunkt for tilstrekkelig etterspørsel med enkle og ambisiøse unntaksprinsipper for forblidebygg
- Gulrot og pisk for å fremme ambisiøse bygg og områder gjennom byggesaksbehandling

Samfunnsutvikling og tilrettelegging

- Samfunnsutvikling og tilrettelegging**
- Tilrettelegging for fossilfri person- og nytte-transport (el, hydrogen og biogass): ladepunkt og fyllestasjoner, omlastingsentraler for varetransport, bomstasjoner med rabatt for fossilfri kjøretøy
  - Lokal fossilfri kollektivtransport, som ferger
  - Tilrettelegge for produksjon av biogass

Innbyggere og frivillig sektor:

- Tilrettelegg
- Innbyggere og frivillig sektor:
  - Tilrettelegge for initiativ for gjenbruk, reparasjon, deleordninger mm
  - Evt. pengestøtte som supplerer Enovas/statens.
  - Eks: Elbilbading i borettslag
  - Klimakommunikasjon som konsekvent viser løsninger

Næringsutvikling:

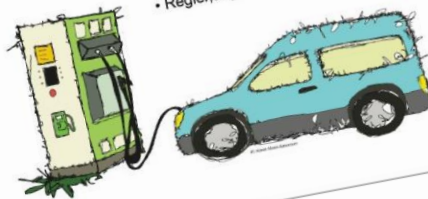
- Næringsutvikling:
- Bruke anskaffelser strategisk for å bidra til næringslivets omstilling
  - Lage arenaer for samarbeid og kompetanseheving
  - Evt. næringsutviklingsfond: Klimakriterier for støtte

Jordbruk og skogbruk:

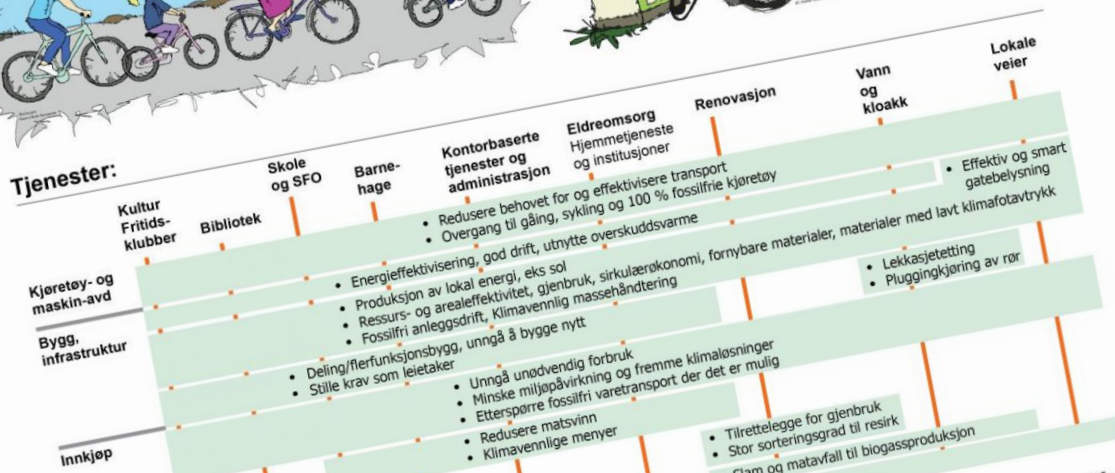
- Jordbruk og skogbruk:
- Tilby kurs om klimatiltak
  - Tilrettelegge for utnyttelse av husdyrmøkk til biogassproduksjon eller liknende

Påvirke fylke og stat:
Et kollektivtilbud

- Godt kollektivtilbud
- Regler, avgifter og pengestøtte

Tjenester:

KLIMA / ØSTFOLD

Inspirasjon:
Miljødirektoratets kommunesider
ZEROs sjekklister for kommuner
Klima Østfold-workshopper

Bakgrunn

Egen virksomhet

Utslipp innenfor kommunens grenser.
«**direkte utslipp**»

Drivstoff
tjenestebiler og
egne maskiner

Utslipp andre steder pga forbruk.
«**indirekte utslipp**»

Kjøpte
varer

Kjøpte
tjenester

Materialer i
bygg og
infrastruktur

Bakgrunn

Egen virksomhet

Utslipp innenfor kommunens grenser.
«direkte utslipp»

Drivstoff
tjenestebiler og
egne maskiner

Utslipp andre steder pga forbruk.
«indirekte utslipp»

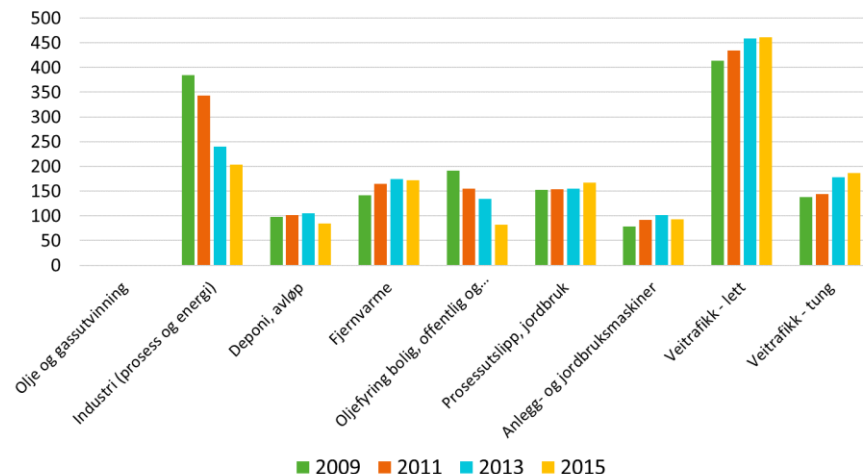
Kjøpte
varer

Kjøpte
tjenester

Materialer i
bygg og
infrastruktur

Samfunnet

Sektorvise klimagassutslipp, Østfold

Alle varer og
tjenester
innbyggerne og
næringsliv
kjøper

►► Klimabudsjett som styringsverktøy

- Supplerer ordinært budsjett, *helst* inkludert i budsjett-dokumentene
- Oversikt over klimatiltak og virkemidler som skal gjennomføres i økonomiperioden - *Klimahandlingsprogram*:
  - klimagassreduksjoner som følge av tiltaket
  - ansvarsfordeling
  - (kostnader / merkostnader)
- Ideell bakgrunn:
  - Politisk bestilling, forankret i administrativ ledelse
  - Oppdatert og vedtatt klimamål
- Hvis oppdatert klimamål: Verktøy for å komme frem til hvordan vi tetter vi gapet mellom faktiske utslipp og mål

►► Rådes klimabudsjett 2020

Rådes «innholdsfortegnelse»

- Innledning
- Status for klimagassutslipp i Råde
- Hovedprinsipper for klimabudsjett 2020
- Kriterier for prioritering i Klimabudsjett 2020
- **Tabell: Tiltak og virkemidler i klimabudsjettet for 2020**
- Beskrivelse av tiltakene i klimabudsjettet
- Felles tiltak på tvers av kommunene i Østfold

►► Rådes klimabudsjett 2020

Sektor	Tiltak og virkemidler	Kostnader i MNOK								Ansvarlig
		2019	2020	2021	2022	2023	2020	2023	2030	
TILTAK OG VIRKEMIDLER MED KVANTIFISERT UTSLIPPSREDUKSJON										
							Totalt reduserte utslipp ift referanseår 2016 / tonn CO2e			
Veitrafikk	Utskifting av kommunens biler	0	0	0	0	0	6363			Teknisk
	Elsykel i tjeneste	0	0,1	0,1	0,1	0,1	1616			Teknisk
	Trygg sykkelparkering	0	0,1	0,1	0,1	0,1	127	228	486	Teknisk
	Sykel- og gangvei	6,96,96,9				Teknisk				
SUM KOSTNADER OG DIREKTE UTSLIPPSREDUKSJONER		0,0	0,2	7,1	7,1	7,1	127	306	565	

IKKE-KVANTIFISERTE TILTAK OG VIRKEMIDLER SOM FORVENTES Å GI UTSLIPPSREDUKSJONER										
Veitrafikk	Offentlig tilgjengelig elbillading	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5				Teknisk
SUM KOSTNADER		0,3	0,4	0,5	0,5	0,5				

TILTAK OG VIRKEMIDLER MED KVANTIFISERT ENERGIBESPARELSE OG NY ENERGIPRODUKSJON										
							Energiresultat i GWh			
Veitrafikk	Ny gatebelysning og målere	-	3	-	-	-	1,25	1,25		
SUM KOSTNADER OG ENERGIRESULTAT		0	3	0	0	0	1,25	1,25		

AKTIVITETER SOM LEGGER GRUNNLAG FOR VIDERE UTSLIPPSREDUKSJONER, ENERGIRESULTATER OG RESSURSBESPARELSER										
Veitrafikk	Utredning bilpool-ordning for kommunalt ansatte									Teknisk
Alle	Deltakeravgift Klima Østfold	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03				Teknisk

▶▶ Eksempel fra Haldens klimabudsjett 2020

Sektor	Tiltak og virkemidler	Kostnader i MNOK								Ansvarlig
		2019	2020	2021	2022	2023	2020	2023	2030	
TILTAK OG VIRKMIDLER MED REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP FRA FORBRUK (indirekte utslipp)										
							Indirekte utslippsreduksjoner / tonn CO2e			
Ressurs	Digital matsvinnshåndtering	-	1	-	-	-	116	116		Samfunns-utvikling
SUM KOSTNADER OG INDIREKTE UTSLIPPSRED.		1	0	0			116	116		

Hensikten vår er å fortsette med beregninger av reduksjon av indirekte klimagassreduksjoner for enkelttiltak og –virkemidler.
Holdes alltid adskilt fra direkte utslipp.

►► Fredrikstads klimabudsjett

El-ferga Go'vakker Elen

►► Forslag Fredrikstads klimabudsjett 2021

Tiltak og virkemidler i klimabudsjett 2021	Reduserte utslipp ift. 2016 ¹⁾			Ansvar
	2021	2024	2030	
Utslippssektor: Lette kjøretøy				
Klimaeffekt av bomringen og redusert pris på buss	7 700	11 250	11 250	KMB
Klimaeffekt av å øke sykkelandelen fra 5 prosent (2016) til 12 prosent (2030)	520	1 820	4 650	KMB/TD
Utskifting av fossildrevne kommunale biler	650	1 200	1 860	TD
Overgang til elektriske ferger og klimaeffekt av passasjerøkning etter 2016	500	700	700	TD
Klimaeffekt av å øke gangeandel fra 16 prosent (2016) til 20 prosent (2030)	160	330	700	KMB
Leasing av elsykler for kommunalt ansatte	130	130	130	KMB
Utslippssektorer: Anleggsmaskiner og tunge kjøretøy				
Fossilfrie bygg- og anleggsplasser på oppdrag fra Fredrikstad kommune	560	2 240	5 600	TD
SUM UTSLIPPSREDUKSJONER (tonn CO2e) ²⁾	10 200	17 700	24 900	

►► Forslag Fredrikstads klimabudsjett 2021

Grad av måloppnåelse			
	2021	2024	2030
Prosentvis reduksjon fra klimabudsjett 2021 og gjennomførte tiltak fra klimabudsjett 2020, sammenliknet med 2016	4 %	6 %	8 %
+ Prosentvis reduksjon som følge av iverksatt nasjonal politikk, sammenliknet med 2016	13 %	16 %	23 %
= TOTAL PROSENTVIS REDUKSJON, SAMMENLIKNET MED 2016	17 %	22 %	31 %

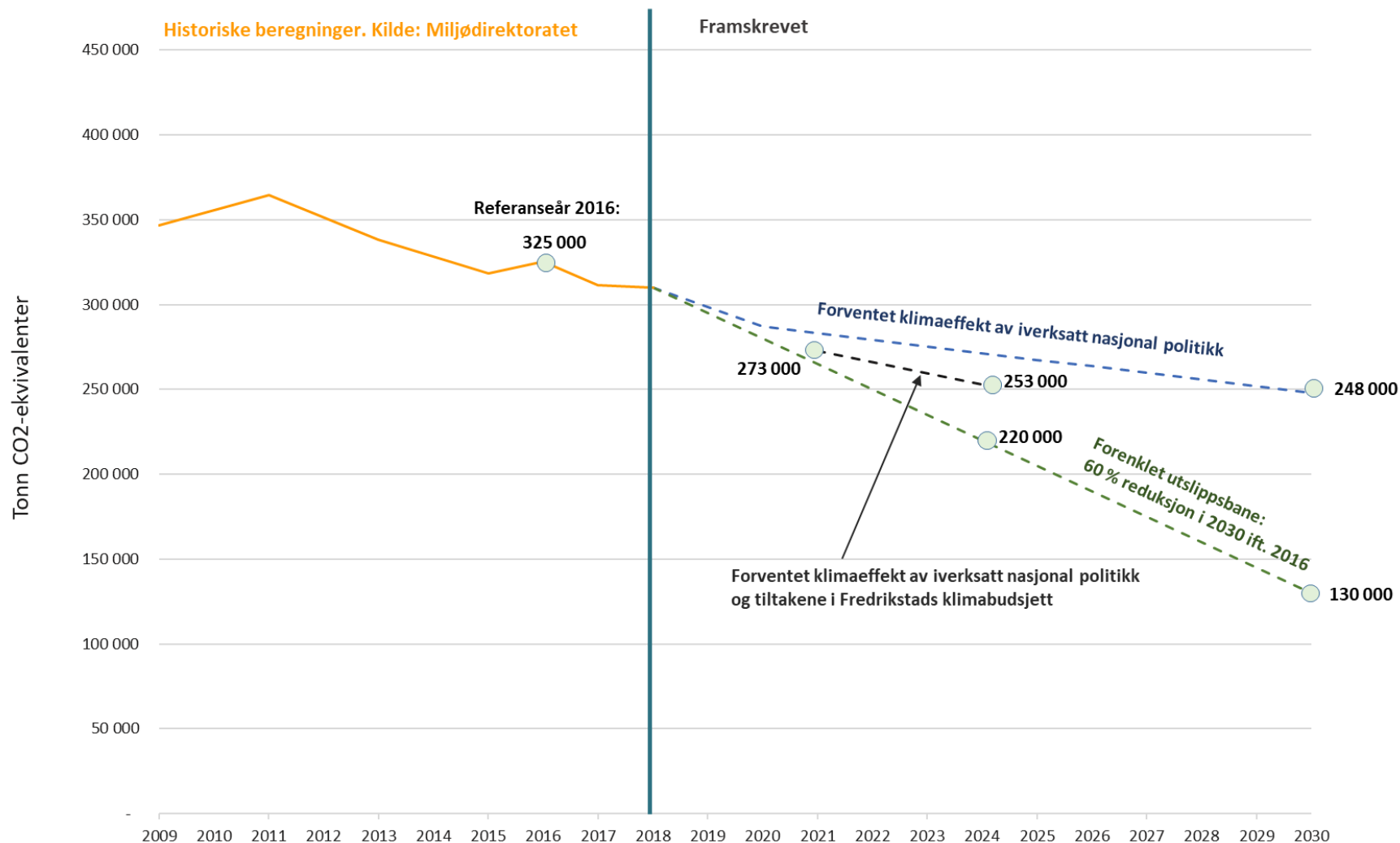
Fredrikstads klimamål:

- 60 % innen 2030 sammenliknet med 2016
- 30 % i 2023 sammenliknet med 2016

►► Forslag Fredrikstads klimabudsjett 2021

KLIMA
ØSTFOLD

Framskrivninger av utslippsreduksjon i Fredrikstad. Utslippskutt måles mot referanseåret 2016

►► Fra Fredrikstads klimabudsjett 2020

Næringsliv/Industri :

Det er relevant å synliggjøre tiltak i industrien og energiforsyningen i klimabudsjettet. Fredrikstad kommune har derfor startet en dialog med noen av bedriftene med størst utslipp/størst energiforbruk. Noen av disse har allerede gjennomført tiltak etter referanseåret (2016) og andre har startet tiltak som vil gi framtidige utslippskutt.

Fredrikstad kommune har ingen uttømmende liste over klimatiltak i næringslivet, men trekker likevel fram to eksempler:

- Bedrift A planlegger tiltakene X, Y og Z
- Bedrift A planlegger tiltakene Y og Æ, etter 2022 estimeres utslippsbesparelsen til rundt 900 tonn årlig

►► Oppfølging/rapportering

- Miljødirektoratets utslippsstatistikk – 1, $\frac{1}{4}$ år etterpå

Forenklet klimabudsjettsyklus – Klimabudsjett 2021

2020

Klimabudsjett 2021
Utarbeidelse og vedtak

2021

2022

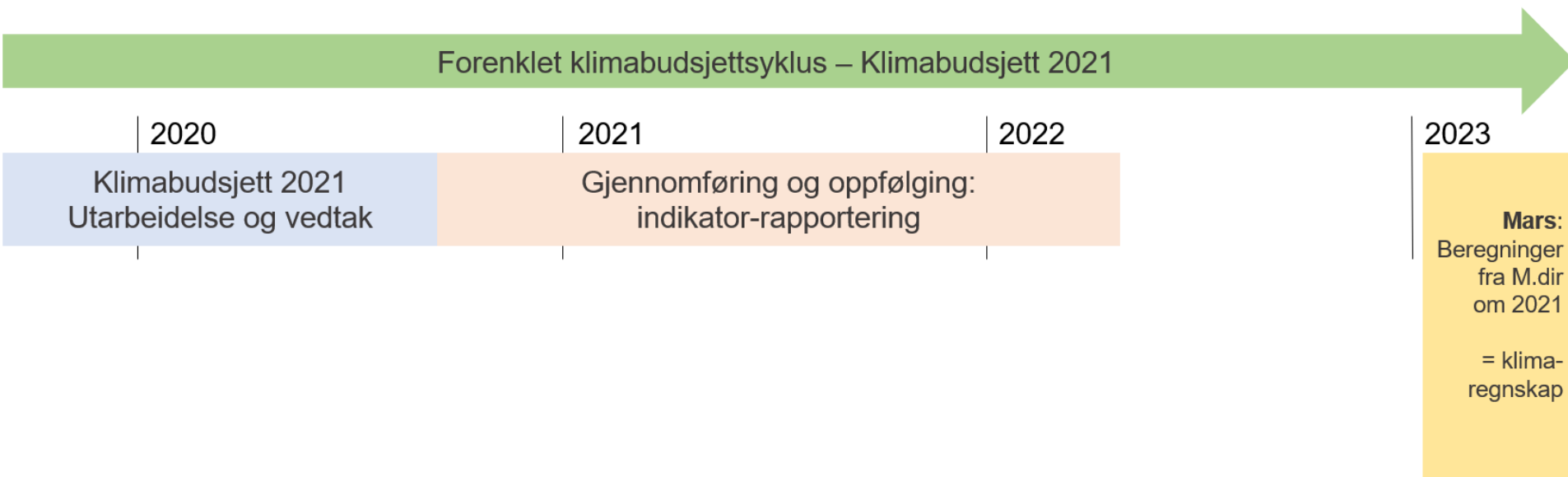
2023

Mars:
Beregninger
fra M.dir
om 2021

= klima-
regnskap

►► Oppfølging/rapportering

- Miljødirektoratets utslippsstatistikk – 1, ¼ år etterpå
- Indikatorer
  - Tertialrapportering underveis
  - Enklest mulig

Forenklet klimabudsjettsyklus – Klimabudsjett 2021

►► Prosessen og årshjulet - det viktigste?

- Kommunedirektøren og ledergruppen
  - Hvem eier klimabudsjettet og prosessen? (Økonomidirektør?)
  - Forankring i organisasjonen, tydelighet om hvem som eier tiltakene og virkemidlene
  - I hvilke dokumenter skal hva stå?
  - Rundskriv/instruksjoner med veiledning
  - Prosess som del av ordinær budsjettprosess – **nødvendig med annen tidslinje?**
- Utvikling av tiltak og virkemidler **i virksomhetene**, supplert med klimaråd
- Beregne utslippskutt, sammenstilling til klimabudsjett
  - Hvem skal beregne utslippskutt? Internt og/eller eksterne?
  - Inkludere tiltak og virkemidler som man ikke har midler til?
  - Prosa som beskriver tiltak som gjennomføres av andre samfunnsaktører?
- Gjennomføring av tiltakene og virkemidlene
- Oppfølging/rapportering

Lenker til forslagene til 2021-budsjettene og -klimabudsjettene

- [Fredrikstad kommune](#)
- [Moss kommune](#)
- [Halden kommune](#)
- [Indre Østfold kommune](#)
- [Sarpsborg kommune](#)

►► Kommunenes klimabudsjett 2020

Råde:

Vedlegg til økonomiplanen.

<https://innsyn.onacos.no/rade/mote/wfdocument.ashx?journalpostid=2019019097&dokid=367392&version=1&variant=A&pf=PI>

Økonomiplanen nevner klimabudsjett under «miljøsatsning».

https://www.rade.kommune.no/_f/p1/ie25e07a9-5ac4-4ef3-8fd7-136581559086/okonomiplan-og-handlingsprogram-2020-23.pdf

Fredrikstad:

<https://www.fredrikstad.kommune.no/globalassets/dokumenter/radmannen/radmannen-forslag-handlingsplan-2020-2023-budsjett-2020.pdf>

Haldens klimabudsjett:

https://apppublishframsikt-staging.azurewebsites.net/2020/halden/ca3b665e-f09f-4974-b004-d3ef90a06815/bm-2020-budsjett_2020/#!/generic/summary/54109ace-9e46-4275-80ad-641b36d4b654-cn

Moss' klimabudsjett:

<https://pub.framsikt.net/2020/moss/bm-2020-%c3%b8kplan2020-2023#/>

(Klikk på «Klimabudsjett»)

Indre Østfolds klimabudsjett 2020 er dessverre ikke tilgjengelig på nett.

►► Følg gjerne Klima Østfold!

 @klimaostfold
 @klimaostfold
 @stfoldKlima

www.klimaostfold.no

